

# Thema

## Ds. Willem Smouter verantwoordt zich

A.N. Hendriks

**Wie enigszins thuis is op het kerkelijk erf, weet dat de charismatische beweging in de Nederlands Gereformeerde Kerken aanzienlijke invloed heeft. Sinds enige tijd is ook ds. Willem Smouter, predikant te Apeldoorn, onder de profeten van New Wine en hij is er niet de man naar om daar geheimzinnig over te doen. Onlangs verscheen van zijn hand een boek onder de titel *Herstelwerk. De Geest van schepping tot voleinding*, waarin hij zich (naar eigen zeggen) verantwoordt voor zijn enthousiasme ten aanzien van het ‘meer van de Geest’. Het boek wil geen praktijkboek zijn, maar bedoelt het ‘meer van de Geest’ in een bijbels-theologisch kader te plaatsen, anders gezegd: het wil ons een model aanreiken waarbinnen de charismata zijn te verstaan. De gaven van de Geest zijn geen losse aardigheidjes, leuke dingetjes voor vrome mensen, maar zijn exponenten van het grote herstelwerk van de Heilige Geest, die op weg is naar de voleinding.**

Juist doordat Smouter het ‘meer van de Geest’ uittilt boven de beperkte visie daarop bij vele charismatisch bevlogenen, is zijn boek een bijdrage aan de discussie rond de Geestesgaven en waard om aandacht te krijgen. Daarbij is het onmiskenbaar een pre dat Smouter helder en toegankelijk schrijft. Als hoofdlijn ziet hijzelf: ‘Wat onze God bedoelde bij de schepping, wat hij herstelde in Jezus en zal voltooien bij de wederkomst, dat wil Gods Geest in ons werken en versterken’ (p. 11). Deze hoofdlijn wordt consequent gevolgd en nader uitgewerkt. Het is echter juist de nadere uitwerking van deze hoofdlijn, die bedenkingen oproept.

### Geen bovennatuurlijke gaven

De auteur meent dat men de Geestgaven vaak veel te ‘geestelijk’ of ‘bovennatuurlijk’ heeft gemaakt. Een gevolg is dat je zo geen verweer hebt tegen misbruik van die gaven. Maar de Heilige Geest werkt niet ‘bovennatuurlijk’, integendeel, waar de Geest bezig is, komt de schepping tot haar recht, bloeit het leven weer op, zoals God het bedoeld heeft. Smouter rekent dan ook af met het onderscheid tussen ‘natuurlijke’ en ‘bovennatuurlijke’ gaven, dat je nogal eens in beschouwingen over de charismata tegenkomt. ‘Iedere gave, hoe geestelijk ook en hoe gewoon of bijzonder wij die ook vinden, is scheppingsgave. Door God in de schepping gelegd, ook al zijn wij vanwege onze zonden de toegang tot die gaven grotendeels kwijtgeraakt’ (p. 12).

Een hoeksteen in het hele betoog van het boek vormt dan ook de overtuiging dat we in de gaven van de Geest te doen hebben met *herstelwerk*, een stukje herstelde natuur of verlorene schepping. God schiep de mens om zijn evenbeeld op aarde te zijn. Als beeld van God moest de mens heersen over het geschapene, als koning optreden. Om dat te kunnen doen, siederde God de mens met gaven van wijsheid en kennis, maar ook met gaven die we later in de Schrift bij Jezus naar voren zien komen: macht over wind en golven, over demonen en ziekten.

Wat de Geest ons wil geven, is daarom in het geheel niet ‘bovennatuurlijk’. Het zijn volgens Smouter ‘de rijkdommen van de schepping, waar we door Gods Geest al van mogen proeven’ (p. 71).

Ik waardeer dat Smouter het vernieuwende werk van de Heilige Geest niet (op doperse manier) als een totaal nieuwe schepping wil verstaan. Zijn verzet tegen de visie van de oudere pinksterbeweging is ter zake. De Geest eert het werk van de Vader en doet de schepping niet over. Hij had hier kunnen verwijzen naar wat de Dordtse Leerregels zeggen over de wedergeboorte. 'De goddelijke genade van de wedergeboorte ... vernietigt de wil met zijn eigenschappen niet en dwingt de mens niet tegen wil en dank. Maar zij maakt de wil geestelijk levend, geneest, *herstelt* hem en buigt hem liefdevol en tegelijk krachtig' (III/IV, 16). De Geest depersonaliseert ons niet, maar herstelt en vernieuwt ons in onze eigenheid. Maar Smouter gaat mijns inziens te ver als hij al de gaven die de Geest geeft, schepping noemt, *herstelde* schepping (p. 35).

Ik stem toe dat de Geest aansluit bij wat in de gelovige reeds aanwezig is en zo het werk van de Vader-Schepper honoreert. Er zijn capaciteiten die onder leiding van de Geest ontplooid en in dienst van de gemeente worden gesteld. Maar je kunt niet alles wat we in het Nieuwe Testament aan Geestgaven naar voren zien komen, 'herstelde schepping' noemen! Je loopt hier vast bij charismata als van het ongehuwd zijn (1 Kor. 7:7), van genezingen (1 Kor. 12:9) en bij de volmacht om demonen uit te drijven (Mar. 16:17), doden op te wekken (Mat. 10:8), zonden te vergeven (Joh. 20:23). Je kunt toch niet volhouden dat deze gaven en volmachten de mens al bij de schepping geschonken waren, door de zonde zijn verspeeld, maar nu door de Geest weer in ere worden hersteld?

Bij zijn ijver om de Geestgaven van al het 'bovennatuurlijke' en 'geheimzinnige' te ontdoen, loopt Smouter te hard van stapel. Wanneer *alle* charismata en volmachten oorspronkelijk 'schepping' zijn, dan leidt dat mijns inziens tot de onzinnige bewering dat Adam voor de val doden kon opwekken, demonen kon uitdrijven, ja zonden kon vergeven!

Ik houd het erop dat de Heilige Geest in het verlenen van charismata Zich veelal aansluit bij wat reeds door geboorte en levensgang bij gelovigen aanwezig is, maar daaraan niet gebonden is en in zijn vrijmacht 'een ieder toedeelt in het bijzonder, gelijk Hij wil' (1 Kor. 12:7).

### **Jezus de Charismaticus**

Er zijn in het Nieuwe Testament duidelijk twee lijnen te ontdekken wanneer het gaat om de verhouding tussen Christus en de Geest. Er is de lijn van de Geest naar *Christus* toe. Het is de Geest die op Jezus neerdaalt en Hem tot de Gezalfde maakt (Mat. 3:16). Alles wat Jezus als de Christus doet, blijkt Hij door de Geest te doen (Heb. 9:14). De Geest leidt Hem (Mat. 4:1), stelt Hem in staat demonen uit te werpen (Mat. 12:28). Maar er is ook de lijn van Christus naar de *Geest* toe. Hij is het die met de Geest doopt (Joh. 1:33), die door zijn dood en opstanding de Geest voor de zijnen verwerft (Joh. 7:39) en ze met zijn Geest tot gezalfden maakt (1 Joh. 2:27).

In de moderne theologie is het usance vooral de eerste lijn alle nadruk te geven. Jezus is de met de Geest Vervulde, de mens naar Gods oorspronkelijke bedoeling. Smouter gaat in dit accent mee, maar wil tegelijk krachtig handhaven wat de kerk in Chalcedon beleed over het 'ware God en waar mens'.

Dat Smouter zo aandacht vraagt voor Jezus als de met de Geest Vervulde, vloeit voort uit zijn overtuiging dat het in de Geestgaven om herstelde scheppingsgaven gaat. Jezus wordt nu Iemand bij wie dat herstel op ons toetreedt. Hij is als Pneumatofoor (Drager van de Geest) de *Charismaticus* bij uitstek: begiftigd met de gaven van de Geest.

Een cruciale stelling in het betoog van Smouter is dat Jezus zijn wonderen en tekenen deed *als mens*, begiftigd met de Geest. Wanneer Hij de wind bestraft, demonen uitwerpt, zien we

Nader Bekeken juni 2007

Thema – A.N. Hendriks

hoe God in Hem de oorspronkelijke heerschappij van de mens over het geschapene herstelt. Aan Jezus' wonderwerk ontdek je wat het is als mens gesierd te zijn met de gaven van de Geest.

Smouter meent dat de 'ontleding' waarvan Filippenzen 2:6-7 spreekt, inhoudt dat Jezus steeds weer ervoor koos, *afstand te doen* van zijn goddelijke krachten (p. 103). Jezus bestraft de wind, werpt demonen uit, vergeeft zonden dan ook *als mens*, 'niet als een verklede God, niet in zijn eigen goddelijke kracht, maar door de Geest van God die op hem rust' (p. 77). De auteur noemt het zelfs 'een van de twee pijlers' waar zijn boek op rust: 'het geloof dat Jezus zijn genezingen en wonderen deed als waarachtig mens, ofwel: in zijn menselijke natuur' (p. 99).

Het blijft niet onhelder *waarom* Smouter hier zo op hamert. Van Jezus als dé Charismaticus trekt hij de lijn naar de gaven die de Geest in *ons* leven wil geven. 'Omdat Jezus zijn wonderen deed als een mens die de Geest ontvangen heeft, is het principieel mogelijk dat ook anderen hem navolgen. En dat blijkt ook Jezus' bedoeling te zijn. Van bijna elk wonder dat hij doet, kun je lezen dat de leerlingen het moeten nadoen' (p. 77).

Jezus leert ons 'net als hij de krachten van het koninkrijk te doen door de kracht van de Geest, zij het dat Jezus de Geest volkomen en blijvend heeft terwijl wij er nooit meer dan een deel van krijgen' (p. 103). De tekenen die Jezus deed en zijn leerlingen voordeed, zijn in Marcus 16:17 de tekenen waaraan *de gelovigen* zijn te herkennen. Door de Geest worden ook wij op onze beurt begiftigd met gaven en volmachten en openbaart zich een stukje herstelde schepping.

### **Christologische verworteling**

Ik heb grote moeite met *deze* christologische verworteling van wat Smouter ziet als krachten van het koninkrijk, waarin de gemeente nu nog deelt door de Geest.

Allereerst al lijkt wat hij stelt over die 'ontleding', als een volgehouden afzien van eigen *goddelijke* kracht, niet te rijmen met wat wij belijden in antwoord 17 van de Heidelberger: de Middelaar droeg de last van Gods toorn *uit kracht van zijn godheid* aan zijn menselijke natuur. Jezus leed als mens, jawel, maar zijn goddelijke kracht ondersteunde Hem. Met K. Schilder is te handhaven dat Christus alleen in de kracht en capaciteit van zijn *beide* naturen het lijden heeft kunnen volbrengen. Nooit mogen we bepaalde daden van Christus isoleren van zijn goddelijke of van zijn menselijke natuur: de eenheid van zijn Persoon staat hier op het spel!

Vervolgens: het is niet vol te houden dat Christus zijn wonderen in de kwaliteit van waarachtig *mens* deed. Johannes beschrijft die wonderen 'opdat gij gelooft dat Jezus is de Christus, *de Zoon van God ...*' (Joh. 20:31). Ze getuigen juist van Jezus' heerlijkheid - niet als waarachtig mens, maar - als de Eniggeborene van de Vader (Joh. 1:14). Wanneer Jezus zijn macht toont over storm en golven, erkennen de leerlingen: 'Waarlijk, Gij zijt *Gods Zoon*' (Mat. 14:33). Deze *góddelijke* majesteit zien de mensen ook in de genezing van een jongen met een boze geest (Luc. 9:43a). En wanneer Jezus een verlamde van zonden vrijspreekt, verstaan de schriftgeleerden heel goed dat Hij daarmee naar het werk van *God* grijpt (Mar. 2:7). Ik wijs ook nog op het reinigen van melaatsen en het opwekken van doden, wat evenzeer *goddelijk* werk is.

In de derde plaats: de wonderen die Jezus doet, zijn niet vermeld om ons te laten zien wat een mens door de Geest kan doen. Deze wonderen hebben heilshistorisch een unieke functie: zij staan in dienst van Jezus' prediking, als tekenen van de waarheid daarvan. Ik geloof er dan

Nader Bekeken juni 2007

Thema – A.N. Hendriks

ook niets van dat de Here Jezus ze ons *voordeed* en dat wij Hem daarin mogen *navolgen* (p. 77).

Smouter gooit daarbij alles te gemakkelijk op één hoop: de wonderen die Christus deed, de tekenen die de gelovigen zullen volgen (Mar. 16:17-18) en de charismata waarover Paulus in Romeinen 12 en 1 Korintiërs 12 spreekt (p. 97). De laatste staan niet zozeer in dienst van de verkondiging, maar meer in dienst van de opbouw van de gemeente. Ik lees nergens in het Nieuwe Testament dat wij de Heiland moeten 'navolgen' in het doen van wonderen, maar wel in liefde en toewijding.

Ten slotte: Smouter springt van de volmachten die de twaalfen (Mat. 10:5-8) en de zeventig (Luc. 10:17-19) ontvingen, zomaar over op een belofte en opdracht voor alle gelovigen (p. 82), waarbij hij het *heilshistorisch* moment van deze uitzendingen vergeet. Inconsequent is dat we dan niets meer horen over die volmacht om doden op te wekken. Wel over genezing en vergeving, maar niet over het 'wekt doden op' (Mat. 10:8). Waarom, zo vraag ik de auteur, loopt het ene wel door naar de gemeente van nu en het andere niet?

En over vergeving gesproken... Smouter ziet ook vergeven als een gave die de mens bij de schepping meekreeg (p. 138). Daarom kan hij schrijven: 'En als Jezus genas, de harten doorgrondde of de zonden vergaf, dan deed hij dat als mens, net zoals u en ik mens zijn' (p. 99). Zo kan de auteur de gave van de sleutelmacht (vgl. Mat. 16:19) uitbreiden tot alle gelovigen, die net als Jezus zonden mogen vergeven: 'Waar God ruimte geeft om iemand persoonlijk deze vergeving toe te zeggen, daar komt echt de kracht van de komende wereld vrij. Daar is door de Geest de Mensenzoon gezaghebbend aan het werk via mensenkinderen - met hoeveel schroom we dat ook naspreken' (p. 79).

Smouter durft niet duidelijk te zeggen dat gelovigen zonden kunnen vergeven, hij spreekt over 'toezeggen' van vergeving. Maar intussen is dat wel wat anders dan Christus deed: Hij *zegde* Gods vergeving niet slechts 'onvoorwaardelijk' toe, maar Hij *vergaf* daadwerkelijk (Luc. 7:48). Daarvoor was Hij dan ook ware God! Ook hier blijkt dat je zomaar niet van de Here Jezus kunt overspringen naar de gelovigen van nu!

## Argumentatie

Er lopen in het boek van Smouter twee lijnen, wanneer het gaat om de argumentatie die hij bij wat hij stelt, geeft. Enerzijds is er aandacht voor schriftgegevens (met een mooie excurs over het wonen van God bij mensen), anderzijds horen we telkens weer wat de auteur van iets ervaart, vindt of gelooft. Direct al in het eerste hoofdstuk klinkt het: '... ik heb iets mogen zien en ervaren wat de gaven van de Geest zijn' (p. 9). Tijdens een retraite in Houten mocht de auteur 'een profetie voor mijzelf ontvangen, die zo onmiskenbaar van God was dat het me openbrak' (p. 8). Van zijn uitwerpen van boze geesten herinnert Smouter zich 'hoe geweldig God dat wilde zegenen'.

Het is moeilijk discussiëren, wanneer zo de eigen *ervaring* wordt ingebracht. Vooral ook wanneer Smouter eigenlijk niet de moeite neemt om wat anderen uit de Schrift tegen een charismatische bijstelling hebben aangevoerd, degelijk te weerleggen. Hoezeer ervaring een rol speelt, zien we wanneer hij schrijft: 'Tijdens een gesprek met iemand en zeker tijdens een gebed kun je vragen of God je door zijn Geest kennis wil geven over de persoon of een profetie. De Geest kan en wil daarop antwoorden met woorden, beelden of teksten en dat kan echt het licht van de hemel over mensen laten schijnen' (p. 137). Hier is niet meer de Bijbel een licht op ons pad, maar wordt sturend wat de *pastor* innerlijk hoort en ziet. Al tekent Smouter erbij aan dat de pastor niet mag zeggen: 'zo spreekt de Here', waarmee de auteur treffend demonstreert hoe weinig je met zulk pastoraat opschiet!

Nader Bekeken juni 2007

Thema – A.N. Hendriks

Ook in het laatste hoofdstuk, dat gewijd is aan ‘gebedspastoraat’, horen we hoe zegenrijk dit *ervaren* is: ‘... ik moet op mijn pen bijten om niet in superlatieven te vervallen als ik ga vertellen hoeveel het voor Harm of Sonja plus de twee voorbidders betekend blijkt te hebben’ (p. 147). En dan volgt een beschrijving van hoe het in de praktijk toegaat, waarbij het *ministrygebed*, ‘een vorm van gebed die wij bij “New Wine” geleerd hebben’, functioneert, het bidden waartoe hoort ‘dat je geregeld stil bent om te luisteren naar God, dat de bidders doorgaans de ogen open hebben om te zien wat God doet en hoe Harm reageert, en dat ze geregeld met hem overleggen wat er gebeurt en wat hij van God verlangt’ (p. 148v). Smouter noemt dit *ministrygebed* ‘een ideale leerschool van de heilige Geest’ en jubelt dat het je kan overkomen ‘dat je zo onder je handen de vrucht van de Geest voelt groeien ...’ Maar mijns inziens zijn we hier terechtgekomen in je reinste subjectivisme en belevingshype, waarbij allerlei herkenbare *psychologische* effecten als heerlijk werk van de Geest worden benoemd.

### Ten slotte

Het zal duidelijk zijn dat ik niet zo blij ben met het boek van ds. Smouter. Ik vind het theologisch soms gewoon niet goed doordacht. Neem nu nog even zijn hoofdlijn: ‘Wat onze God bedoelde bij de schepping, wat hij herstelde in Jezus en zal voltoeien bij de wederkomst, dat wil Gods Geest in ons werken en versterken.’ Hoe is die hoofdlijn te rijmen met wat de auteur zegt over het *beperkt* houdbare van de gaven waarmee de Heilige Geest ons nu wil sieren? De Geestgaven zijn volgens Smouter toch herstelde *schepping*? Hoe kan hij dan stellen: ‘... als de Geest een voorschot is op de komst van het koninkrijk Gods, dan is het glashelder wanneer zijn gaven overbodig geworden zijn’ (p. 12)? De Geestgaven ‘hebben een beperkte houdbaarheid’ (p. 135): ‘alleen de liefde gaat mee tot in alle eeuwigheid’ (p. 136). Daarmee legt Smouter dynamiet onder de hoofdlijn in zijn boek. Want wat blijft er dan over van dit *herstel* van de schepping en van het *voltoeien* daarvan bij de wederkomst? De uiteindelijke conclusie moet zijn dat het de auteur niet gelukt is zijn doel waar te maken: ons een verantwoord bijbels-theologisch model aan te reiken waarbinnen de Geestgaven te verstaan zijn, en dat zijn bijdrage aan het huidige debat teleurstelt.

Dit artikel is geschreven naar aanleiding van het boek *Herstelwerk. De Geest werkt van schepping tot voleinding*, door Willem Smouter (Boekencentrum, Zoetermeer, 2006, ISBN 13 978 90 239 2142 4, 152 pag. Prijs €12,90).